

De Arabische cultuur of...

De parabel van de olifant

Het jaarlijkse Open Forum van IETM (Informal European Theatre Meeting) vond in november 1994 plaats in Brussel. Tijdens zijn openingstoespraak had Ali Khedher, directeur van het Centre Arabe d'Art et de Littérature, het over het eigene van cultuur. Dat die andere wetmatigheden volgt dan politiek, verklaart volgens hem het feit dat de Westerse noch de Arabische macht baat hebben bij het voortbestaan van de Arabische cultuur.

Cultuur en Politiek zijn als twee parallel lopende treinrails: een bedrieglijk perspectief zou ons kunnen doen geloven dat zij elkaar op de horizon kruisen, maar de realiteit leert ons dat dat niet het geval is.

De geschiedenis van de Politiek is een geschiedenis van Macht. Welke ook het levensbeschouwelijke, filosofische of ideologische kader van die Macht was of is, het verhaal van zijn vestiging is dat van een permanente ineenstorting.

De geschiedenis van de Cultuur is een lang proces van bewustwording van het Universum, waarin de mens zich beweegt of zich droomt alnaargelang het gekozen gezichtspunt. De cultuurmens die van zijn tijdperk getuigt of de kennis verrijkt, of de zintuiglijke ervaring van het heden vergroot, verliest zijn kunst als hij zich laat inlijven in de wereld van precisie en stiptheid of in de wanhoop van de financiële wereld; als de cultuurmens een machtsmens wordt, houdt hij op een cultuurmens te zijn. En toch heeft de wereld van de politiek doorheen de eeuwen nooit opgehouden de wereld van de cultuur te gebruiken als bewijs voor het eigen futiele bestaan, voor de eigen continuïteit zonder enige andere samenhang. De Macht heeft zich altijd meester gemaakt van de Cultuur, heeft haar gevangen gezet, verplicht tewerkgesteld, haar ontwikkeling tegengehouden door middel van terreur,

censuur of uitsluiting uit de nationale budgetten. Hoewel het parcours van de Cultuur haaks staat op dat van de historische ervaring van de politiek, heeft de Macht, gediscredeerd door genocides, foltering, vervuiling, morele en materiële degradatie van volkeren, deze Cultuur nodig om geaccepteerd, herkend en geliefd te worden.

De politicus accepteert eender welke oplossing, eender welk compromis, zelfs ten koste van de door hem geprezen ideeën. Terwijl de artiest steeds op zoek is naar het onmogelijke dat de mens groter maakt. Tussen de onwetendheid van de politicus en het verlangen naar een begin van waarheid bij de cultuurmens, is er geen dialoog mogelijk: de culturele handeling is per definitie geen machtshandeling. Zodra ze zich inschrijft in een economische of politieke medeplichtigheid, denkend zo te kunnen overleven, valt ze uiteen.

Ethiek, cultuur, macht

Om redenen van ethiek willen de cultuurmensen geen macht; zij die er zich meester van maken zijn zij die hun bestaan enkel rechtvaardigen door die macht, door luiheid of door onvermogen om verder te gaan. Terugkerend naar het beeld van de rails, kunnen we ons afvragen of in die omstandigheden de rail van

de Cultuur, vanwege het misprijzen door de Politiek, zich niet zal ingraven, en de trein van de maatschappij niet zal ontsporen?

Zolang de Cultuur meehelpt om een aspect van de Macht te vergulden, wordt haar enige importantie toegekend. Bijvoorbeeld: zolang het Westen de westerse cultuur kon gebruiken tegen het socialistische blok dat zijn socialistische cultuur moest tonen, werden de creaties vreemd genoeg aangemoedigd... Tegenwoordig, onnodig om te blijven veinzen, lijken de westerse machten toe te geven dat de subcultuur die zij voortbrengen ruim voldoende is om de Derde Wereld te verblinden en te overtuigen, en dat als hun eigen wereld al voldoende problemen heeft met werkloosheid, inflatie en vervuiling, de anderen hen niet komen lastig vallen met toestanden van kunstenaars en denkers.

Het echte probleem is dus een probleem van middelmatigheid. Mannen en vrouwen van de Macht, die een gefragmenteerd en middelmatig beeld van de werkelijkheid hebben, hebben niet de intentie mensen die meer ontwikkeld zijn dan zijzelf te helpen of te dienen. Ze zijn dusdanig begaan met het verdedigen van hun eigen kleine 'persoonlijkheid', of met de 'nationale persoonlijkheid' dat zij met een grote zucht van opluchting het woord 'cultuur' in handen geven van sociologen en antropologen of van psychiaters, als zij het al niet doodeenvoudig aan hun inlichtingendiensten overlaten.

Maar welke zijn dan de implicaties van een culturele constructie dat zij de machthebbers zoveel schrik bezorgen?

Terwijl Hallaj (een moslim mysticus, gemarteld in de 9de eeuw) uitroept: 'Ik ben de creatieve Waarheid', realiseert hij zich dat hij niet het centrum van de wereld is; en zijn kleine 'ik' lost zich op in een oneindig geluk. Daar ligt een sleutel: als klein onderdeel van de mensgemeenschap, ben ik ook medeverantwoordelijk voor haar realisatie, medeverantwoordelijk voor de te nemen weg, voor de uitvinding van het heden, voor de permanente creatie van de wereld! En de wereld raakt beziel, in de eigenlijke betekenis van het woord: 'hij krijgt een ziel'.

Vitaliteit

De Cultuur, een woord dat voortdurend opgeëist wordt door de glorierijke onwetendheid, is een constante adaptatie van elementen die deel uitmaken van de